

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä esityispalveluista

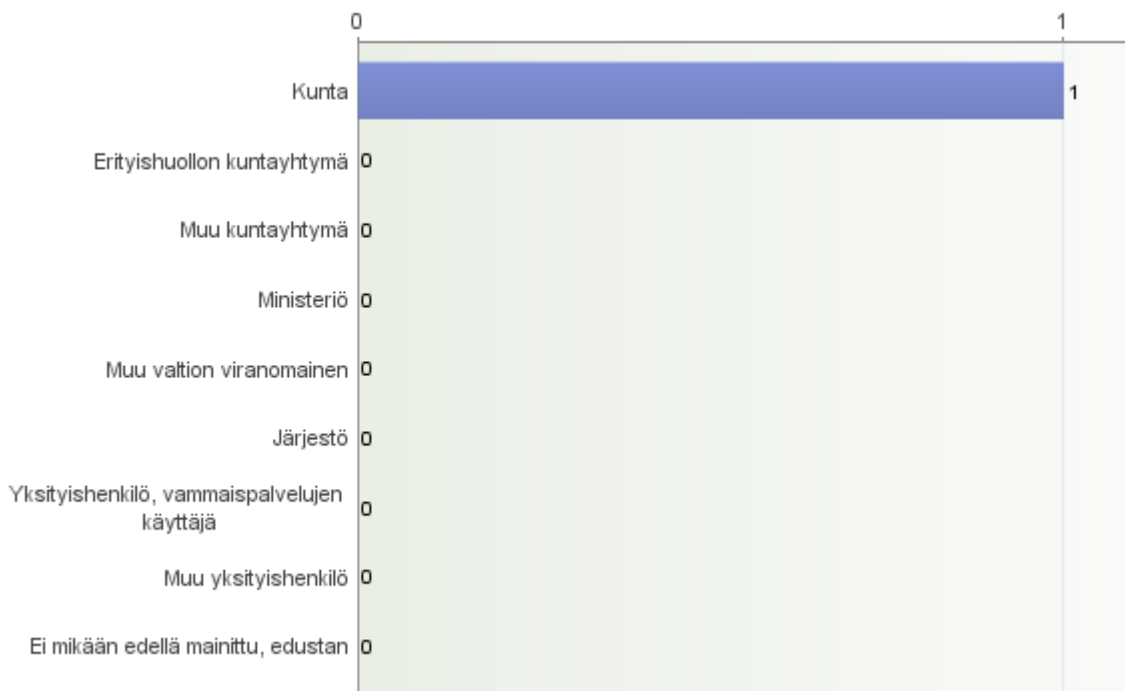
1. 1. Vastaajan taustatiedot

Vastaajien määrä: 1

Etunimi	Sukunimi	Sähköposti	Organisaatio, jota vastaus edustaa	Mahdollinen tarkennus
Jukka	Salminen	jukkaT.salminen@vantaa.fi	Vantaan kaupunki	Sosiaali- ja terveystoimi

2. 2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1

3. 3. 1 §:ssä säädetään lain läpileikkaavista periaatteista. Kattaako säännös vammaispalveluille asetetut tavoitteet?

Vastaajien määrä: 1

4. 4. Muita huomioita 1 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Esiin nostetut periaatteet ovat tärkeitä ja tarpeellisia. On hyvä, että on nostettu esiin erityislain viimesijaisuus suhteessa esim. sosiaalihuoltolakiin. Jotta periaatteet toteutuisivat myös käytännössä, tarvitaan koulutusta vammaispalveluissa työskenteleville henkilöille ja riittävästi resursseja.

5. 5. Onko 2 §:n perusteella selvää, missä tilanteissa sovelletaan erityislakia?

Vastaajien määrä: 1

6. 6. 2 §:n 3 momentissa säädetään soveltamisalan rajauksesta.

Onko rajausta selkeää?

Vastaajien määrä: 1

7. Onko rajausta tarpeellinen?

Vastaajien määrä: 1

8. 7. Muita huomioita 2 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Vanhuudesta johtuvien sairauksien/vaivojen rajaaminen lain soveltamisalan ulkopuolelle on hyvä ja selkeyttävä uudistus. Nyt kun asia nostetaan suoraan lakiin, toivottavasti myös oikeuskäytäntö selkeytyy. Rajaus ei poista hankalaa rajanvetoa siitä, mitkä kaikki vaivat ja sairaudet ovat ikääntymisestä johtuvia ja mitkä eivät. Lisäksi pitäisi huolehtia siitä, että yleislakien määrittelemät palvelut olisivat todella saatavilla.

Laissa puhutaan määrärahasidonnaisuudesta ja valinnanvapauslain nojalla järjestettävistä palveluista, joten lain soveltajan tulee tuntee erityisen hyvin nämä eri lait ennen kuin voi soveltaa erityislakia. Velvoittavat kohdat ”Maakunnan on järjestettävä siten kuin tässä laissa säädetään” - 1-7 ovat selkeitä, kunhan muistaa etteivät ne ole ensisijaisia palveluita.

9. 8. Arvioikaa momenttien tarpeellisuutta lain soveltamisen kannalta.

Palvelutarpeen arviointi sekä palvelujen suunnittelu, toteuttaminen ja toteutumisen seuranta on tehtävä yhteistyössä vammaisen henkilön ja sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000, jäljempänä asiakaslaki) 9 ja 10 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa vammaisen henkilön ja hänen laillisen edustajansa taikka omaisen tai muun läheisen kanssa.

Vastaajien määrä: 1

10. Asiakkaan oikeudesta saada selvitys toimenpidevaihtoehdoista säädetään asiakaslain 5 §:ssä sekä asiakkaan itsemääräämisoikeudesta ja osallistumisesta asiakaslain 8, 9 ja 10 §:ssä. Asiakkaan osallistumisesta palvelutarpeen arviointiin sekä asiakassuunnitelman laatimiseen säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36, 39 ja 41 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

11. Vammaisen henkilön osallistumista on tuettava hänen toimintakykynsä, ikänsä ja elämäntilanteensa edellyttämällä tavalla. Vammaisen henkilön on voitava käyttää hänelle

soveltuvaa viestintä- ja kommunikointikeinoa ja häntä on tarvittaessa tuettava tiedon saannissa, oman mielipiteen muodostamisessa ja ilmaisemisessa sekä oman tahdon toteuttamisessa.

Vastaajien määrä: 1

12. Lapsen ja nuoren mielipiteen selvittämisestä säädetään sosiaalihuoltolain 32 §:ssä. Lapselle ja nuorelle on järjestettävä riittävä apu ja tuki tiedonsaantiin, kommunikaatioon ja vuorovaikutukseen.

Vastaajien määrä: 1

13. 9. Muita huomioita 4 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakkaan osallisuuden vahvistaminen on tärkeää, mutta vaatii käytännössä toimintatapojen tarkastelua, jotta osallisuus myös käytännössä toteutuu. Lasten ja nuorten kohdalla on kiinnitettävä erityisesti huomiota osallisuuden toteuttamiseen, koska vammaisen lapsi/nuori jää lain kirjauksista huolimatta helposti omassa asiassaan sivulliseksi. Määritelmässä on nostettu ensisijaiseksi toimintakyky suhteessa ikäluokkaan, ei diagnoosia. Tämä tuo tasa-arvoa eri vammaisryhmien kesken, mutta edellyttää yhteneväisiä linjauksia ja kriteereitä.

14. Asiakkaan oikeudesta saada selvitys toimenpidevaihtoehdoista säädetään asiakaslain 5 §:ssä sekä asiakkaan itsemääräämisoikeudesta ja osallistumisesta asiakaslain 8, 9 ja 10 §:ssä. Asiakkaan osallistumisesta palvelutarpeen arviointiin sekä asiakassuunnitelman laatimiseen säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36, 39 ja 41 §:ssä.

Ei vastauksia.

15. Vammaisen henkilön palvelutarpeen arvioinnista säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36 ja 37 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

16. Asiakassuunnitelman tekemisestä ja omatyöntekijästä säädetään sosiaalihuoltolain 39 ja 42 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

17. Palvelutarpeen arvioinnin ja asiakassuunnitelman yhteydessä tehtävässä monialaisessa yhteistyössä ja palvelujen yhteensovittamisessa noudatetaan, mitä sosiaalihuoltolain 41 §:ssä säädetään.

Vastaajien määrä: 1

18. 11. Muita huomioita 5 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Yhteisen suunnitelman tekeminen tulisi määritellä tarkemmin tai tehdä tarkempi viittaus lakeihin, joista määräykset tulevat.

19. 12. Arvioika seuraavia päätöksentekoon ja palvelujen toteuttamiseen liittyviä väittämiä.

Vastaajien määrä: 1

	Kyllä	Ei	Ei kantaa	Yhteensä	Keskiarvo
Päätöksentekoon liittyvä sääntely on riittävä.	1	0	0	1	1
Päätösten toimeenpanon sääntely on riittävä.	1	0	0	1	1
Palvelujen laadun määrittämisen ja arvioinnin sääntely on riittävä.	1	0	0	1	1
Lasten ja nuorten huomioon ottamisen sääntely on riittävä.	1	0	0	1	1
Yhteensä	4	0	0	4	1

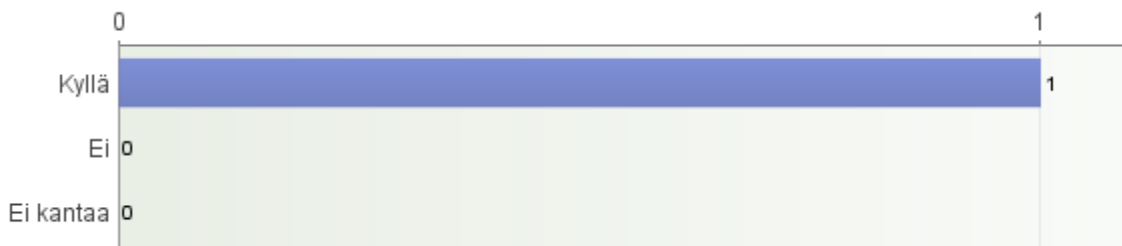
20. 13. Muita huomioita 6 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Lasten ja nuorten huomioiminen omana erityisryhmänä on hyvä asia. Sääntely on näiltä osin hyvin linjassa esimerkiksi YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa määritellyn lapsen osallisuuden kannalta. Sääntelyn onnistuminen ei kuitenkaan vielä takaa sen käytännön toteutumisen onnistumista.

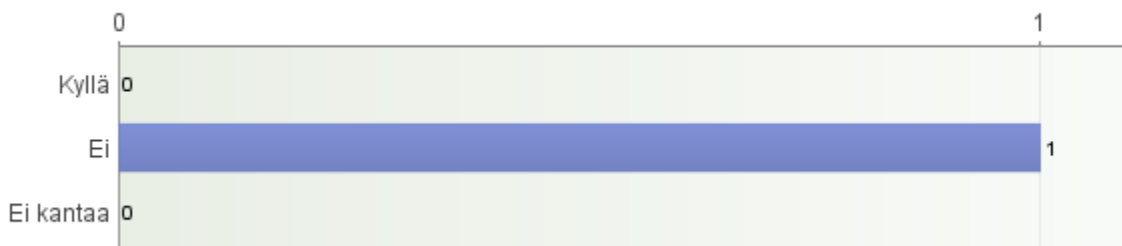
21. 14. Täydentääkö säännös asianmukaisesti ehdotetussa laissa säädettyjä muita erityispalveluja?

Vastaajien määrä: 1

22. 15. Onko selvää, milloin sovelletaan ehdotetun lain mukaista valmennusta ja tukea koskevaa säännöstä ja milloin sosiaalihuoltolain (1301/2014) tai muun lain säännöksiä? (Esim. sosiaalihuoltolain 17 §:n mukaista sosiaalista kuntoutusta koskevaa säännöstä)?

Vastaajien määrä: 1

23. 16. Muita huomioita 8 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Pykälässä olisi hyvä viitata selkeyden vuoksi sosiaalihuoltolain 17 §:n mukaiseen sosiaalista kuntoutusta koskevaan säännökseen. Lain muissakin pykälissä on viittauksia sosiaalihuoltolakiin, minkä vuoksi olisi loogista tehdä näin myös tässä kohtaa. Ensisijaisesti sovelletaan sosiaalihuoltolain 17§ ja siksi on tärkeää, että soveltajilla on riittävästi tietoa eri lakien sisällöistä ja toisaalta taitoa tunnistaa erityistarpeet.

24. 17. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

25. 18. Huomioita 9 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Henkilökohtaiseen apuun avustajan toimesta ei pidä liittää terveydenhuollon toimenpiteitä, vaan arkielämässäkin tapahtuvat terveydenhuollon toimenpiteet on hoidettava terveydenhuollon ammattihenkilöstön toimesta ja terveydenhuollosta annettuihin säädöksiin perustuen.

26. 19. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

27. 20. Huomioita 10 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Tällä hetkellä voimassaolevassa vammaispalvelulaissa lähtökohtana on, ettei henkilökohtaisena avustajana voi toimia vaikeavammaisen henkilön omainen tai muu läheinen henkilö, ellei sitä erityisen painavasta syystä ole pidettävä vaikeavammaisen henkilön edun mukaisena. Laissa on tarvittavia tarkennuksia nykyiseen lain tulkintaan nähdessä esim. omaisen /läheisen toimiminen avustajana. Uudessa lakiesityksessä on luovuttu erityisen painavan syyn vaatimuksesta ja siirrytty pelkään erityisen syyn vaatimukseen. Entistä suurempaa painoarvoa annetaan myös asiakkaan omalle näkemykselle siitä, millä tavoin henkilökohtainen apu tulisi järjestää.

28. 21. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

29. 22. Huomioita 11 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Päätöksentekijällä on oltava kyky arvioida työnantajana toimimisen kykyä sekä on seurattava tilannetta päätöksen voimassaoloaikana. Tärkeä kirjaus suostumuksesta työnantaja malliin toteuttaa valinnanvapautta.

30. 23. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

31. 24. Huomioita 12 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Lähtökohtana on vammaisen oikeus pääsääntöisesti asua omassa kodissaan, muut vaihtoehdot vasta kun on todettu että tuki omassa asunnossa asumiseen ei ole riittävä esim. hoitotoimenpiteiden laajuuden vuoksi. Oikeudesta palveluasumiseen on selvästi rajattava milloin potilas tarvitsee laitoshoidoa ja milloin palveluasumista. Pykälä on liian tulkinnanvarainen.

32. Vammaisten lasten asumisesta kodin ulkopuolella olisi säädettävä ehdotetun lain mukaisena palveluna.

Vastaajien määrä: 1

33. Vammaisten lasten asumisesta kodin ulkopuolella olisi säädettävä lastensuojelulain mukaisena avohuollon sijoituksena ilman huostaanottoa.

Vastaajien määrä: 1

34. Vammaisten lasten asumisesta kodin ulkopuolella olisi säädettävä sekä ehdotetussa laissa että lastensuojelulaissa siten, että ehdotettu laki on ensisijainen.

Vastaajien määrä: 1

35. Vammaisten lasten sijoittaminen kodin ulkopuolelle olisi tehtävä ilman huostaanottoa avohuollon sijoituksena myös pidemmäksi aikaa.

Vastaajien määrä: 1

36. Vammaisten lasten sijoittaminen kodin ulkopuolelle olisi aina tehtävä lastensuojelulain periaatteiden ja säännösten mukaisesti.

Vastaajien määrä: 1

37. 26. Mitä muuta haluaisitte tuoda esiin liittyen tilanteisiin, joissa lapsi asuu erossa vanhemmistaan tai huoltajistaan?

Vastaajien määrä: 1

- Suhteessa lastensuojelulakiin on selkeää ja tarkoituksenmukaista, että vammaisten lasten asuminen on säännelty vammaispalvelulaissa eikä lastensuojelulaissa. Lastensuojelulain soveltaminen tulisi rajata vain niihin vammaisia lapsia koskeviin tapauksiin, joissa kyse on lastensuojelullisesta huolesta. Vammaisten lasten asuminen kodin ulkopuolella tulisi perustella vain lääketieteellisillä syillä.

38. 27. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

39. 28. Huomioita 14 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Sisältö on liian väljästi tulkittavissa ja mahdollistaa lähes kaiken muutostyön mm. omakotitalon laajentamisen.

40. 29. Onko lyhytaikainen huolenpito tarpeellinen palvelu?

Vastaajien määrä: 1

41. 30. Onko selvää, milloin sovelletaan ehdotetun lain mukaista lyhytaikaista huolenpitoa koskevaa säännöstä ja milloin sosiaalihuoltolain (1301/2014) säännöksiä (esim. SHL:n 19 §:n mukaista kotipalvelua koskevaa säännöstä) tai omaishoidon tuesta annettua lakia?

Vastaajien määrä: 1

42. 31. Huomioita 15 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Lyhytaikaisen huolenpidon osalta voidaan todeta, ettei lainkohdan perusteella ole täysin selkeää, milloin tarjotaan esimerkiksi sosiaalihuoltolain mukaista kotipalvelua ja milloin lyhytaikaista huolenpitoa. Kohtaan 30. erotus sosiaalihuoltolakiin tulisi olla selkeämpi, jotta asiakkaan tarvitsemat palvelut turvataan. Määritelmän olisi hyvä ottaa kantaa sekä SHL että muihin erityislakeihin ja niiden rajapintoihin. Kyseinen pykälä on erittäin lyhyt eikä siinä ole erikseen viittausta sosiaalihuoltolain palveluihin. Toki lain lähtökohtaisesta toissijaisuudesta seuraa se, että sosiaalihuoltolain mukainen kotipalvelu olisi ensisijainen tukimuoto, jos se on riittävä ja sopiva, mutta selkeyden vuoksi tämä huomio voisi sisältyä myös itse pykälään. Palvelutuotannossa haastavia tilanteita ovat ne, kun asiakkaan kohdalla täyttyvät usean erityislain kriteerit tai kun joudutaan arvioimaan täyttyvätkö erityislain kriteerit. Tuki lyhytaikaiseen asumiseen on pääsääntöisesti tuki huolenpidosta vastaaville henkilöille. Vammaiselle siirtymiset voivat olla raskaita ja ensin tulisi arvioida kotiin vietävä apu sekä päiväaikaisen toiminnan merkitys tukitoimena.

43. 32. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

44. 33. Huomioita 16 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Ensisijaisena päiväaikaista toimintaa arvioitaessa on pidettävä sosiaalihoitolain mukaista työtoimintaa (§27 d&e). Vaihtoehtona on henkilökohtainen budjetointi ja erityisesti oma halu osallistua järjestettyyn toimintaan.

45. 34. Turvaako säännös vammaisen henkilön liikkumisen?

Vastaajien määrä: 1

46. 35. Muita huomioita 17 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Julkisen liikenteen tulisi olla esteetöntä ja vammaispalvelukuljetus poikkeustapauksissa.

On mahdotonta ottaa kantaa siihen, turvaako säännös vammaisen henkilön liikkumisen, koska vasta käytännön soveltaminen paljastaa onnistutaanko kuljetuspalvelut kohdistamaan niitä todella tarvitseville. Sosiaalihoitolain mukaiset liikkumisen tuen tavat täytyisi saada yleisesti toimiviksi ja helposti saataviksi, jotta järjestelemä voisi jatkossa toimia. Lisäksi on huomioitava, että vaikeudet käyttää julkista liikennettä tulee ymmärtää laajasti eikä takertua pelkästään fyysisiin yksittäisiin tekijöihin.

47. 36. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

48. 37. Huomioita 18 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- ”Valinnanvapauslainsäädännön yhteydessä käyttönotettava henkilökohtainen budjetointi parantaa osaltaan vammaisen henkilön mahdollisuuksia liikkua parhaaksi katsomallaan alueella maakunnan määrittelemästä toiminnallisesta alueesta riippumatta.”
Tässä voisi olla ratkaisu esimerkiksi lomailupaikkakunnille suuntautuvien matkojen korvaamista koskevaan ongelmaan.

49. 38. Huomioita 19 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Tällä hetkellä voimassaolevan lainsäädännön mukaan päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen tarvittavien välineiden, koneiden ja laitteiden hankkimisesta aiheutuneista kustannuksista korvataan puolet. Jatkossa sama lähtökohta säilyy, mutta samalla myös avautuu myös mahdollisuus korvauksen korottamiselle tai alentamiselle perustuen vammaisen henkilön yksilölliseen tarpeeseen tai elämäntilanteeseen. Laissa on huomioitu henkilöiden erilaiset olosuhteet, mikä on hyvä: ” kustannuksista korvataan puolet, ellei korvauksen korottamiselle tai alentamiselle ole vammaisen henkilön yksilöllinen tarve sekä elämäntilanne kokonaisuudessaan huomioon ottaen erityisiä perusteita”. Lain esityöt antavat hyvin suuntaa sille, milloin esimerkiksi korottaminen voisi olla aiheellista, mutta epäselväksi jää millaisin syin alentaminen voisi tulla kyseeseen. Tämä asia kaipaisi tarkennusta, koska jos laki antaa mahdollisuuden korvauksen alentamiseen. Pykälä on yleisesti ottaen kirjoitettu liian väljästi ja aiheuttaa tulkintavaikeuksia.

50. 39. Huomioita 3 luvun säännöksiin.

Vastaajien määrä: 1

- Tämänhetkessä vammaispalvelulaissa viitataan muutoksenhaun osalta sosiaalihuoltolain 6 lukuun, jossa viitataan hallintolakiin. Nyt käsillä olevassa uudessa esityksessä muutoksenhaun osalta viitataan suoraan hallintolakiin.

51. 40. Huomioita 4 luvun säännöksiin.

Ei vastauksia.

52. 41. Mitä muuta haluaisitte tuoda esiin lakiesitykseen liittyen?

Vastaajien määrä: 1

- Lakiesitys sinänsä on kokonaisuutena hyvä ja looginen sekä selkeämpi ja jäsentyneempi kuin edellinen. Lakiesityksessä korostuu lain luonne erityislakina ja pyrkimys laissa säädeltyjen palveluiden ohjautumisesta niitä kaikkein eniten tarvitseville. Siinä korostuu hyvin asiakkaan palvelutarpeen arvioinnin kokonaisvaltaisuus ja sen myötä muiden lakien ensisijaisuus. Vammaispalvelulain tarkoitus vastaa niihin erityistilanteisiin, jolloin muiden lakien turvin ei asiakkaan tilannetta voida auttaa. Nyt korostuu hyvin välttämättömien toimintojen turvaaminen (vrt. edellinen laki). Asumisen osalta sosiaalihuoltolain ensisijaisuus on hyvin nostettu esiin.

Huomiota tulee kiinnittää erityisen tuen tarpeessa olevan asiakkaan määrittelemiseen vammaispalvelulaissa. Kaikki vammaiset eivät ole erityisen tuen tarpeessa, joten miten sosiaalihuoltolaissa määritelty erityisen tuen tarpeessa oleva asiakas tunnistetaan vammaispalvelulaissa? Mikä on sosiaalihuoltolain erityisen tuen tarpeessa olevan asiakkaan suhde vammaispalvelulakiin? Kehitysvammaisten kohdalla tulee olemaan suurin muutos, mutta todella tarvitseville tämän lain perusteella on palvelut saatavilla.

Lisäykset sosiaalihuoltolakiin ovat tarpeen. Lain erottaminen sosiaalihuoltolaista tulee tehdä selkeästi. Vammaisuuden määrittelyä on lisättävä, jos mahdollista, tämän rajapinnan tunnistamiseksi. Pitäisi olla selkeämpää, milloin asiakas on oikeutettu vammaispalvelulain mukaisiin palveluihin sosiaalihuollon palvelujen lisäksi. Eri erityislakien suhde toisiinsa tulisi selkeyttää. Palvelutuotannon järjestämisessä tilanteet, joissa useamman erityislain kriteerit täyttyvät, ovat haasteellisia, jos laissa ei mainita toisten erityislakien asemaa.

Vaikka lakiesitys sinänsä on onnistunut, tulee lain toimivuus riippumaan paljon sen käytännön toteutuksesta.

Jotta lain erityisluonne ja toissijaisuus voi todella toteutua, täytyy maakunnassa olevien peruspalveluiden toimia.